

Sygn. akt I ACa 183/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 lipca 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Małgorzata Wołczańska
Sędziowie :	SA Ewa Jastrzębska SA Anna Bohdziewicz (spr.)
Protokolant :	Magdalena Bezak

po rozpoznaniu w dniu 14 lipca 2016 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa J. T.

przeciwko Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Apelacyjnego w (...)

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 27 listopada 2015 r., sygn. akt I C 382/15

- 1) oddala apelację;
- 2) nie obciąża powoda kosztami postępowania apelacyjnego;
- 3) przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Katowicach na rzecz adwokata P. Ł. wynagrodzenie w kwocie 3 321 (trzy tysiące trzysta dwadzieścia jeden) złotych, w tym podatek od towarów i usług w wysokości 621 (sześćset dwadzieścia jeden) złotych, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Anna Bohdziewicz	SSA Małgorzata Wołczańska	SSA Ewa Jastrzębska

Sygn. akt I ACa 183/16

UZASADNIENIE

Powód J. T. wystąpił z pozwem przeciwko Skarbowi Państwa – Prezesowi Sądu Apelacyjnego w (...) domagając się zasądzenia na swoją rzecz kwoty 177.297,84 złotych z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu. Uzasadniając swoje żądanie powód wyjaśnił, iż kwota dochodzona pozwem stanowi odszkodowanie za wydanie przez Sąd Apelacyjny w (...) orzeczenia niezgodnego z prawem.

Pozwany, zastępowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa, wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. Zarzucił, iż wbrew stanowisku powoda, kwestionowane przez niego orzeczenie zostało wydane zgodnie z prawem, co czyni jego żądanie bezzasadnym.

Zaskarżonym wyrokiem z 27 listopada 2015 r. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo i rozstrzygnął o kosztach procesu oraz kosztach pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu. Wydanie tego wyroku zostało poprzedzone poczynieniem przez Sąd pierwszej instancji następujących ustaleń:

Sąd Okręgowy w Katowicach wyrokiem z dnia 26 maja 2011 r., wydanym w sprawie sygn. akt XIII GC 270/10 z powództwa powoda przeciwko J. K., oddalił powództwo. Powód wywiódł apelację od tego wyroku i wniósł o zwolnienie go od kosztów sądowych. Wniosek ten został oddalony przez Sąd pierwszej instancji. Na skutek zażalenia powoda, Sąd odwoławczy zmienił zaskarżone postanowienie i zwolnił powoda od opłaty od apelacji ponad kwotę 1000 złotych. Odpis tego postanowienia został doręczony pełnomocnikowi powoda. Pomimo doręczenia postanowienia o częściowym uwzględnieniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, należna część opłaty od apelacji nie została uiszczona. W związku z tym, postanowieniem z dnia 8 listopada 2011 r. Sąd Okręgowy odrzucił apelację powoda, jako nieopłaconą. Postanowienie to zostało zaskarżone przez powoda. Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z dnia 22 marca 2012 r. oddalił zażalenie, akceptując jednocześnie zastosowanie w sprawie art. 112 ust. 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Zgodnie z przywołanym przepisem obowiązek uiszczenia opłaty sądowej aktualizuje się dla profesjonalnego pełnomocnika w momencie doręczenia mu odpisu postanowienia oddalającego w całości lub części wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych.

Przechodząc do rozważań prawnych Sąd pierwszej instancji na wstępie wskazał przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa, warunkujące odpowiedzialność z art. 417 k.c. W pierwszej kolejności rozważał, czy doszło do bezprawnego działania ze strony pozwanego. Sąd Okręgowy uznał, iż wbrew przekonaniu powoda, kwestionowane postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 22 marca 2012 r. zostało wydane zgodnie z obowiązującymi przepisami. Zasadne było bowiem odrzucenie apelacji, która nie została opłacona (art. 370 k.p.c.). Wskazano, iż niezgodność z prawem w świetle art. 77 Konstytucji musi być rozumiana ściśle. Pojęcie to jest węższe od bezprawności na gruncie prawa cywilnego, a bezprawnym jest tylko takie działanie, które jest niewątpliwie sprzeczne z bezwzględными i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć albo polegające na niewłaściwym zastosowaniu prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawnej. Natomiast rozbieżność orzeczeń nie przesądza, że jedno z nich jest niezgodne z prawem. Jedynie niewątpliwe i rażąco wadliwe orzeczenia mogą być tak oceniane.

Wynikiem w istocie niespornych ustaleń oraz przedstawionych rozważań prawnych było oddalenie powództwa. O kosztach procesu rozstrzygnięto w oparciu o art. 102 k.p.c.

Wyrok Sądu Okręgowego został zaskarżony przez powoda, który sformułował poniższe zarzuty:

I. naruszenie przepisów prawa materialnego, a to art. 417¹ k.c. w zw. z art. 417 § 1 k.c., art. 112 ust. 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych i art. 77 Konstytucji RP przez ich błędną wykładnię w następstwie przyjęcia, iż niezgodność z prawem prawomocnego orzeczenia stanowiąca przesłankę roszczenia odszkodowawczego względem Skarbu Państwa musi spełniać warunki oczywistości, niewymagającej głębszej analizy prawnej, która to wykładnia – praktycznie pozbawia jakiegokolwiek ochrony konstytucyjne prawo jednostki do kompensacji szkód wywołanych

wydaniem prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem – pozostaje w sprzeczności z zasadą państwa prawa (art. 2 Konstytucji RP) i zasadą praworządności (art. 7 Konstytucji RP);

II. naruszenie przepisów postępowania, a to:

1) art. 227, 245, 248 § 1, 299 k.p.c., co do których wniesiono zastrzeżenie w trybie art. 162 k.p.c. przez oddalenie wniosków dowodowych powoda o dopuszczenie dowodu z dokumentów i przesłuchania powoda – w sytuacji w której dowody te zawierały istotne okoliczności sprawy, w efekcie czego dopuszczenie tych wniosków dowodowych powoda było zasadne i konieczne;

2) art. 177 § pkt. 1 k.p.c., co do którego wniesiono zastrzeżenie w trybie art. 162 k.p.c., przez oddalenie wniosku powoda o zawieszenie postępowania do czasu prawomocnego zakończenia postępowania w sprawie z powództwa powoda przeciwko K. G. i Towarzystwu (...) S.A. o zapłatę odszkodowania, które to roszczenie jest roszczeniem konkurencyjnym do dochodzonego w rozpoznawanej sprawie.

W związku z podniesionymi zarzutami powód domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji względnie o jego zmianę i uwzględnienie w całości żądania pozwu.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda nie mogła odnieść skutku, bowiem zarzuty w niej zawarte nie są zasadne.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutów naruszenia prawa procesowego, gdyż ewentualne uchybienia w tym zakresie mogą przełożyć się na prawidłowość ustaleń faktycznych, stanowiących podstawę orzekania o żądaniu pozwu. Natomiast prawo materialne może zostać właściwie zastosowane dopiero wówczas, gdy prawidłowo został ustalony stan faktyczny. Co do zasady, zgodnie z art. 227 k.p.c. przedmiotem dowodu są fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. O tym jakie okoliczności są istotne dla rozstrzygnięcia danej sprawy decyduje norma prawa materialnego, jaka znajdzie zastosowanie w tej sprawie. Powód domaga się odszkodowania od Skarbu Państwa w związku z wydaniem przez Sąd orzeczenia niezgodnego z prawem, co według przekonania powoda było źródłem jego szkody. W konsekwencji okolicznościami istotnymi dla rozstrzygnięcia sprawy były te, na podstawie których można było dokonać oceny, czy zostały spełnione przesłanki odpowiedzialności deliktowej pozwanego. Wymienione przez Sąd pierwszej instancji przesłanki odpowiedzialności deliktowej muszą być spełnione łącznie, a zatem brak wykazania jednej z nich stanowi przeszkodę przypisania odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanemu. W rozpoznawanej sprawie Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności czynił ustalenia odnoszące się do wydania kwestionowanego orzeczenia, trybu jego wydania, podstawy prawnej. Wniosek prawny wyciągnięty na tej podstawie czynił zbędnym dokonywanie dalszych ustaleń. Z tej przyczyny niezasadne są zarzuty naruszenia prawa procesowego. Ponadto Sąd nie może uchybić art. 227 k.p.c., gdyż nie nakłada on na Sąd żadnych obowiązków, a jedynie określa przedmiot dowodu. Nieskuteczny jest także zarzut uchybienia art. 245 i 248 k.p.c., którego ogólnikowość sformułowania w istocie uniemożliwia merytoryczną ocenę. Jako chybiony musi być też oceniony zarzut naruszenia art. 299 k.p.c. wskazujący przesłanki dopuszczenia dowodu z przesłuchania stron. Opisane przesłanki nie miały bowiem miejsca w tej sprawie, a zatem nie zachodziła potrzeba przeprowadzenia subsydiarnego dowodu z przesłuchania powoda.

Ustalenia faktyczne w zakresie i kształcie przedstawionym w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku nie były sporne między stronami i w całości znajdowały potwierdzenie w dokumentach. Zasługują zatem na podzielenie, dlatego Sąd odwoławczy przyjmuje je za własne, co czyni zbędnym ich powielanie.

Niezasadny był także zarzut naruszenia art. 177 § 1 pkt. 1 k.p.c. z uwagi na niezawieszenie postępowania do czasu zakończenia innego postępowania zainicjowanego przez powoda. Przede wszystkim rozstrzygnięcie tej sprawy w żadnym razie nie zależało od wyniku tamtego postępowania, co zresztą potwierdził sam apelujący wskazując, iż dochodzone w tych postępowaniach roszczenia są konkurencyjne.

Wniosek prawny wyciągnięty przez Sąd pierwszej instancji na podstawie dokonanych ustaleń także zasługuje na akceptację. Jak słusznie wskazano, zgodnie z art. 417 § 1 k.c. Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej, a przepis art. 417¹ §2 k.c. wskazuje na konieczność uzyskania prejudykatu, gdy szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem (chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej). W rozpoznawanej sprawie nie było możliwe uzyskanie prejudykatu przesądzającego o wydaniu kwestionowanego orzeczenia z naruszeniem prawa. Nie pozbawiało to jednak powoda możliwości poszukiwania ochrony swoich praw, jednakże pod warunkiem wykazania wszystkich przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa. Kluczowe znaczenia miała zatem ocena, czy postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 22 marca 2012 r. o odrzuceniu zażalenia na postanowienie o odrzuceniu apelacji powoda jako nieopłaconej, zostało wydane w sposób niezgodny z prawem. Nie można się zgodzić z przedstawioną w apelacji powoda argumentacją zmierzającą do takiej wykładni przepisów normujących odpowiedzialność Skarbu Państwa za orzeczenie niezgodne z prawem, przy zastosowaniu której bezprawność byłaby ujmowana bardzo szeroko. Wręcz przeciwnie wymagana niezgodność z prawem musi być pojmowana bardzo ściśle. W orzecznictwie Sądu Najwyższego dotyczącym odpowiedzialności państwa za szkodę wywołaną niezgodnym z prawem orzeczeniem sądowym utrwalony jest pogląd, że orzeczenie sądowe niezgodne z prawem, z którego tytułu możliwa jest odpowiedzialność odszkodowawcza, to orzeczenie wydane w wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawnej. Przykładowo w wyroku z dnia 15 kwietnia 2015 r. (IV CNP 44/14, Lex nr 1745830) Sąd Najwyższy stwierdził, że obowiązek odszkodowawczy za wydane orzeczenie powstaje dopiero wówczas, gdy treść orzeczenia poważnie narusza prawo. Szczególne funkcje wypełniane w państwie oraz zasada pewności prawa powodują, że państwo może ponieść odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną orzeczeniem sądowym tylko wówczas, gdy sąd naruszył prawo w sposób oczywisty. Podstawą tego stwierdzenia Sądu Najwyższego było założenie, że w wypadku wykonywania władzy dyskrejonalnej niezbędny jest pewien margines błędu, którego popełnienie nie może rodzić odpowiedzialności odszkodowawczej państwa. Z kolei w postanowieniu z dnia 17 lutego 2015 r. (III CNP 21.14) Sąd ten stwierdził, że orzeczenie niezgodne z prawem to widocznie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, albo wydane w wyniku rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste (...) uchylające ogólnie przyjętym standardom rozstrzygnięć, któremu towarzyszy rażąco błędna wykładnia lub niewłaściwe zastosowanie prawa. Wobec tego niezasadnie powód próbuje konstruować szerszy zakres odpowiedzialności Skarbu Państwa z odwołaniem do konstytucyjnych gwarancji.

Jak trafnie wyjaśnił Sąd Okręgowy, rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego w (...) było wynikiem akceptacji stanowiska Sądu pierwszej instancji, że apelacja powoda podlegała odrzuceniu, gdyż nie została opłacona (art. 370 k.p.c.). W sprawie niewątpliwie powód został częściowo zwolniony od opłaty od apelacji, a odpis tego postanowienia został doręczony profesjonalnemu pełnomocnikowi powoda. Zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem orzecznictwa art. 112 ust. 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych znajdzie zastosowanie zarówno w przypadku oddalenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w całości, jak również gdy wniosek taki zostanie uwzględniony w części. Zatem nie ma podstaw do czynienia Sądowi Apelacyjnemu zarzutu, iż akceptując odrzucenie apelacji jako nieopłaconej zaaprobował rażąco błędny wykładnię art. 112 ust. 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, której efektem było niewłaściwe zastosowanie prawa przez niewezwanie pełnomocnika do zapłaty części opłaty od apelacji, od uiszczenia której powód nie został zwolniony. W tym stanie rzeczy kwestionowane orzeczenie nie może być uznane za niezgodne z prawem. Brak wykazania jednej z przesłanek odpowiedzialności, które muszą być spełnione łącznie, czynił zbędnym rozważanie spełnienia pozostałych przesłanek i stanowił wystarczającą podstawę do oddalenia powództwa.

Mając powyższe na względzie, apelację powoda należało oddalić zgodnie z art. 385 k.p.c., ponieważ okazała się niezasadna.

O kosztach postępowania apelacyjnego postanowiono w oparciu o art. 102 k.p.c. z uwagi na szczególny charakter sprawy oraz sytuację majątkową powoda. W wyroku orzeczono także o kosztach pomocy prawnej udzielonej pełnomocnikowi powoda z urzędu w postępowaniu apelacyjnym, a to w oparciu o unormowania rozporządzenia

Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2015 r. poz. 1801).

SSA Anna Bohdziewicz SSA Małgorzata Wołczańska SSA Ewa Jastrzębska